

միածինը ի՞նչ էր... և Եղիշի և պահել իւր մօտ Երազկերացի
գաղթականների անունով հաւաքած 17,000 ռ. դումարը :
Այս Ե. Մ. յօդուածագիրը սորանից մի քանի ամիս յառաջ ևս «Մշակ»
62 հում թիւը էր տուել իրան նոյնատեսակ գրախօսութեամբ յարձա-
կել Էջմիածնի դէմ : Արարատը նորան համեմատար պատասխանելով,
ցոյց տուեց ինն ամիս յառաջ իւր թերթում հրատարակած Սինօզի
1879 թուականի օգոստոսի 22ի օրագրութիւնը, որով Վեհ. Հայրապետի
տնօրէնութեամբ գաղթականների անունով ժողովւած 16,358 ռ. (և ոչ
17000) արժեթղթերի և գնւած Իւշքիլիսէի Ս. Եովհաննու վանքի դպրո-
ցի անունով, որոց տոկոսը պէտքէ գործ գնւին նոյն դպրոցի վերայ և ըն-
(տես 1880 թ. Ապրիլի Արարատը) Ահա այս դումարի ի՞նչ նպատակաւ
պահելու և գործադրելու պարզ կարգադրութիւնը պաշտօնագէտ հրատա-
րակելուց յետոյ, ելնել, հարց տալ թէ՛ ի՞նչ նպատակով է պահուում
Երազկերացոց դումարը Էջմիածնում, ի՞նչ է նշանակում. եթէ ոչ ան-
միտ գրախօսութիւն :

Ենթադրելով որ գուցէ Պ. Ե. Մ. ինչէ յաջողել կարողու այդ օրա-
դրութիւնը Արարատի թերթերում, թերևս մի փոքր ներելի լինէր նորան
այդ գրախօսութիւնը. բայց դու տես որ, պարօնը Արարատի այդ պա-
տասխանը կարգալուց յետոյ ևս, փոխանակ իւր սխալմունքը ուղղելու,
ընդհանրապէս այդ մեր ներելի ենթադրած սխալմունքը յամառութեան
փոխելով՝ դարձեալ թող և տալիս իրան «Մշակ» 151 հում ևս կրկնե-
լու « ի՞նչ իրաւունքով, ի՞նչ նպատակով է պահել իւր մօտ Էջմիածինը
Երազկերացի գաղթականների անունով հաւաքած 17,000 ռ. դումարը »
թէ՛ ում անունով են արժեթղթերը և թէ՛ դպրոցի մասին մենք գեռ
ոչինչ չգիտենք, արդեօք գոյութիւն ունի նա : Զգարտ է տեսած
« հասկացողին մէկ, չհասկացողին հազար » Պ. Ե. Մ. Դու որ Սինօզի
պաշտօնական օրագրութիւնից և Ձեր առաջին տնդամ առաջարկած հար-
ցին տուած « Արարատի » պատասխանից չկարողացաք ոչինչ հասկանալ,
ոչերեմ կամ վերին աստիճանի չհասկացող էք : Գամ գրախօսութիւնը
Ձեզ սովորութիւն էք արել, ով է մեղաւոր, որ դուք չունէք կամ չէք
կամեցել ունենալ տեղեկութիւն արդէն գոյութիւն ստացած և քանիցս
անդամ հրատարակւած իրողութիւնների մասին, եթէ մինը չուստ ձեռ-
քով աշխարհը փակած շրջումն լինի իրան արեղական լուսից, այդ մի թէ
նշանակումն թէ արեղակը լոյս չունի :

Պ. Ե. Մ. մենք բարեկամարար խորհուրդ կապինք Ձեզ, որ եթէ դուք
Եղգին ծառայութիւն անել էք կամենում, արեք մի այլ միջոցով, որով
ընդունակ էք դուք շահատնելի և պաշտպան ձեռնալ չէք կարող
այն ազդին, որի անցեալ և ներկայ պատմութեանը այն աստիճան անտեղեկ
էք, որ նոր էք կամենում հարցաւորել նորա Մայր Աթոռի—Էջմիածնի
և նորա գահակալ Հայրապետի իրաւունքն էրը այսօրինակ ազդային խնդ-
րները, այդ հարցաւորութիւնը թերևս ներելի կլինէր մի օտարազգու

և ոչ հայ լրագրական աստիճանում գործել ցանկացողին։ Հարգրէք Էջմիածնի իրաւունքների մասին ոչ միայն բանիմաց՝ այլ ամենուրեքին անգրագետ հային։ Նա ձեռք իւր բառերով և հասկացնէ որ՝ Էջմիածնից օյսպիսի խնդիրներում ներգործումէ այն իրաւունքով։ որը զարեքէ ի վեր վաշխել է։ վաշխումէ և պիտի վաշխէ նորանից։ այն իրաւունքով։ որը տալիս է իրան իւր հարազատ հայ զաւակների գէպի փնքն ունեցած հաւատարմութիւնը։ այն իրաւունքով։ ինչ իրաւունքով որ հարազատ ծնողը պահումէ իւր զաւակաց ժառանգութիւնը։ տնօրինումէ նորա գործադրութեան եղանակն և որոշում նորա նպատակը։ Վերջապէս այն իրաւունքով։ որը հայ ազգը հաւատացել է նորան իբրեւ բարոյական Սրախ։ Տիրոջ և Իշխանի Հայ ազգութեան։

Թէ մեր Ազգը իւր փրկութեան յոյսը միմիայն իւր ազգային շիւթապէս ապահովեալ գաղութներից է սպասում։ այս անդրանալի է։ ուրեմն մեր Ազգայնամ հայրապետի իմաստուն և հեռատես կարգադրութիւնը վերոյիշեալ գումարի մասին այնչափ ապահով։ այնչափ անվտանգ և բարենպատակ է։ որ ոչ ոք բանիմաց ազգայիններից չի տարակուսիլ յիշեալ կարգադրութեան մասին ունեցած զիտաւորութեան անկեղծութեանը։ թէկուզ ոչ միայն Յ. Մ. այլ նորա պէս շատերը ևս իւրեանց անմիազրախօսութեամբ ջանային սուեր ձգել Էջմիածնի զիտաւորութեան անկեղծութեանը ասելով։ «Եթէ Էջմիածնի զիտաւորութիւնը անկեղծ է մենք խորհուրդ կտայինք այդ փոշերով դնել թուրքաց Հայաստանում մի կտոր հող և լն։ և լն։»

Պ. Յ. Մ. դուք Ձեր գրասենեակի մէջ նստած գուցէ Ձեզ շատ խելօք էք համարում։ բայց կարծել՝ որ Հայ ազգը ևս Ձեր տուած խորհուրդը Էջմիածնի կողմից ընդունելը՝ սորա զիտաւորութեան անկեղծութեան պայման կհամարէ։ այդ շարաշար անձնախարութիւն է։ Հայ ազգը այնքան երեսնայամիտ չէ։ եթէ նորա մէջ գտնուում են մի քանի քեզ շոյող։ զրգող։ խարող և իրանց նենդ նպատակներին ծառայացնողներ։ կան նորա մէջ և շատ այնպիսի ողջախոհ անձինք։ որոնք իւրեանց թափանցիկ և հեռատես աչքերով պարզ տեսնում և կարգումեն Ձեր անկեղծ ձեռքող զրուածքներից ակամայից դուրս ցոլացող կեղծ մտքերը և Ձեր բռնած գայլակղեցուցիչ ընթացքը։ Եւ արդարեւ ո՞ր ուղղադատ և անկեղծ անձը թոյլ կտայ իրան այսօրինակ զրախօսութիւններով աղդոյնոց պարզ մտքերը պղտորել և ո՞ր հեռատես և շրջահայեաց անձը ներկայիս մշտափափօն հանգամանքների խառնաշփոթութեան մէջ կլղանայ Տաճկա—Հայաստանում հող գնելու միտքը։ Ամեն խօսք իւր տեղում։ ամեն գործ իւր ժամանակին տաւած է։ Ահա մեր վերջին և առաջին պատասխանը այս խնդրի վերաբերութեամբ։

Ս. Վ.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱԾՆԻ Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ